

VOORREDE

Aan de Burgers

Van

s' *Gravenhage.*

Verscheide zyn de Redenen, die my bewoogen hebben de Pen optevatten, en dezen Brief, met zo zeer aan een van myne Vrinden, als aan **UL.** gezamentlyk, *myne geweze zo Katholyke, als Onkatholyke Medeburgers* atevaardigen.

De Eere Gods en zyner Kerke was de voor-naamste Prikkel, die my noopte 't Harnas aantrekken, en voor dezelve, schoon ik anderzins de Rust en Vrede beminne, in het Stryd-Perk te treden, niet tegens eenen zwakken Ruiters, maar tegens den ganschen Hoop der Afvalligen en Predikanten, die de gemelde Kerk, hoewel met ydele Poogingen, steeds bestormen, en God zelf lasteren. Met ydele Poogingen, zegge ik, mits die Kerk 't Huis is, 'twelk de allerwyfste Bouwmeester *Christus JESUS* niet op het Zand, maar op de Steenrots heeft getimmerd, en 'twelk nu al meer dan zeventien hondert Jaren lang menigen zwaren Schok heeft gekreegen, doch tot nu toe, in Spyt van de allerwreedste Dwingelanden, van de geslepenste Heidense Wysgeeren, en van de geraffineerfste Ketteren, onverzettelyk staande gebleven, en ook tot aan het Einde der Weereld stand houden zal in Gevolge van *Christi* Belofte: *Dat de Poorten der Helle hetzelve niet zullen overweldigen.* De Bewys-Stukken van dien zultge in dezen Brief vinden.

* *

Kome

Voorrede.

Komt een Afvallige door Gods oneindelyke Barmhertigheid tot Inkeer, en gaat terug na de Plaatz, daar hy van daan gekoomen was, zo pleegt gy, mits gy niet weet, waar hy gebleven is, tot elkander te zeggen: Ja! hy is weggeraakt, en men heeft nooit meer van hem gehoord; waarmede gy (UL. meene ik, *myne Onkatholyke Medeburgers*) wilt te kennen geven, dat hy op de eene of de andere Wys moet zyn verongelukt. En dit is de tweede Reden, dat ik dezen Brief schryve. Om UL. dan dien valschen Waan te beneemen, zo gelieft te weten, dat, indien gy van degeene, die van UL. door eene opregte Bekeering afgeweken zyn, nader hoorde, gy zoud vernemen, hoe datze in Asche en haaire Kleederen Penitentie doen, haaren Afval bitterlyk beweenen, een stigtelyk en voorbeeldelyk Leven leiden, en in de Renbane des Heeren kloegmoediglyk voortloopen, om wederom intehaalen, wat zy gedurende den Tyd van haaren Afval ten agtere geraakt zyn; dus voortbrengende waardige Vrugten der Boetvaardigheid. Dit zyn nu Zaken, die men niet zet in de Koeranten. Hoe zoud gy'er dan van hooren? Daarenboven ontbreekt 't hen doorgaans aan genoegzame Kennis van de Neder Duitse Taal, en aan eene bekwame Gelegenheid om Boeken te schryven, en hun Wedervaaren aan UL. bekent te maken, kunnende UL. deste beter daarvan verzekeren, mits ik zelf zeer grote Hinderpalen heb moeten uit den Weg ruimen, voordat deze Brief op de Pers geraken konde. Laat het UL. dan voortaan geen Wonder zyn, indien gy niets meer hoort van degene, die door haar Gewillen gepraamt, uwe Religie te gelyk met de snoode Weereld verlaten, en zig in het een of het ander Klooster begeven, om'er God den Heere in Stille te dienen.

Voor-

Voorre de.

Voorwaar, van de Moeite om eenen Verschif-Brief te schryven, gelyk als deze is, hadde ik wel gewenscht ontheft te blyven, mits ik nooit twist-zuchtig ben geweest, en de Rust beminne. Doch myne Stilzwygenheid hadde de Eenvoudige onder UL. (de Geleerde en Vernuftige weten wel, dat *Limclauws Historie* maar een Prul is) kunnen doen denken, dat ik niet in Staat was geweest, op de Historie te antwoorden. En dit is de derde Reden van het opstellen van dit geschrift. Het is waar, *Jan Jansz Ten Horst* heeft de gemelde *Historie* beantwoord, doch op eene Manier, waaruit yder onzydig Oordelaar ligtelyk kan afmeten, dat hy, een Onderdaan van den Staat wezende, en in Holland wonende, zig niet bondiger heeft durven uiten. Daarenboven heeft de Ruiters, zekerlyk door het zedig Antwoord van *Jan Jansz Ten Horst* opgeblazen, zyn *Grondig Onderwys* (’twelk nochtans al zo zeer hinkt als zyne *Waaragtige Historie*) daarop in het Licht gegeven; en dewyl daartegen, zo veel ik weet, noch niets te Voorschyn is gekoomen, zo zult gy buiten Twyffel het Vonnis reets gestreeken, en den Ruiters de volkoomme Zege toegeschreven hebben. Des achtede ik het noorzakelyk UL. door dezen Brief te overtuigen, dat gy ongelyk hebt. Leest en oordeelt zelf, of ik den Ruiters met *Molinæus* zynen Voorryder niet uit den Zadel heb geligt.

Thans keere ik my tot UL. myne zeer beminde *Katholyke Medsburgers* UL. heb ik geërgert; UL. moest ik wederom stigten. Dit was de vierde Reden, die my aanspoorde dezen Brief aan UL. aftevaardigen. Het is waar, gy hebt met uwe Oogen gezien, wat voor Wederwaardigheden, Benaauwtheden, Versmaatheden, Bespottingen, Lasteringen, en Vervolgingen ik na myne Weederkeering in den Schoot der Rooms-Katholyke Kerk gedurende den

Tyd van byna twee Jaren heb moeten uitstaan. Gy hebt gezien en gehoord, hoedanig de Predikanten, doch voornamentlyk de Heeren *Velfe* en *Manger*, my de Deur hebben afgeloopen, om my in de Netten van haare Schyn-Redenen te verstrikken, en met List of Geweld tot hen terug te trekken. Gy hebt gehoord en vernoomen, hoe dikwils ik voor het Aangezigt des Gereformeerden Kerken-Raads van *s' Hage* heb moeten verschynen, om Rekenfchap van myn Geloof te geven. Gy hebt gehoord, hoe dat die Vierfchaar, vergramt van alle haare Poogingen door myne Kloekmoedigheid verydelt te zien, eindelyk het uiterfte Besluit om my in haaren Kerk-Ban te doen, heeft genoomen; hoe dat die Ban ook in der Daad van alle de Preek-Stoelen van den *Haag* tegens my uitgeblixemt wierd, en uitgedondert, hoe dat daarop alle myne Vrinden my den Nek keerden, en zelfs de Beste schroomden opentlyk met my te verkeereren, zodanig, dat een zeker Burgermeester der gemelde Stede my eens in dezer Voege aansprak: *Myn Heer*, zeide hy, *indien ik in urwe Plaats was, ik zou denken, dat de Steenen van de Straat my aanzagen, en ik zou geen Uur langer alhier vertoeven.* Doch, myne Gedagten, gaf ik hem tot Antwoord, gaan vry wat hooger, overwegende, dat het my zo weinig als den Apostelen voor Schande gerekent konde worden om het Geloof Vervolginge te lyden. Gy hebt gezien, hoe dat allen dengenen, die my in het vertalen van Boeken en Schriften gebruikten, op het scherpfte bevolen wierd my geen Werk meer te geven; willende van degeene, die op opentlyke Straten met Steenen na my geworpen, en my gedreigt hebben in de Gracht te stooten, en te verzuipen, hier niets melden, mits het slechts byzondere, en door een blinden Yver voor haaren Gods-Dienst gedreve Menschen zyn geweest. Hy hebt gezien, hoe

Voorrede.

hoe dat ik eindelyk genootzaakt ben geworden in het Begin van den Winter des Jaars 1731, in de allernogemakkelyste Omstandigheden van de Weereld, met Zak en Pak optekramen, en den *Haag* te ruimen, zonder dat myne Standvastigheid door Gods zonderlinge Genade in 't minst heeft beginnen te wankelen. Dit alles, en noch meer, zegge ik, hebt gy met uwe Oogen gezien, en met uwe Ooren gehoort, en 't hadde *UL.* ook tot een genoegzaam Bewys van myne opregte Bekeering kunnen strekken. Desniettemin heb ik dienstig geoordeelt *UL.* door dit openbaar Getuigenis teneenemaal daarvan te verzekeren.

Voorts vermane ik *UL.* zeer beminde Broeders in *Christo Jesu*, dat gy kloekmoediglyk voortstapt op den Weg des Heere, noch ter rechter noch ter linker Hand afwykende; mits'er, gelykerwys maar een God, een Geloof, en een Doop, dus ook maar eene Weg is, die ter Zaligheid leid. Dit is de Weg, welken de eengeborene en Mensch-gewordene Zoon Gods zelf ons heeft gewezen, Dit is de Weg, welken uwe Voorvaderen nu over de zeventien hondert Jaren lang gewandelt, de Apostelen en Martelaren met hun Bloed besproeit, en de Harders der Kerk en heilige Mannen met haare Leere, Deugden en godzalige Werken gebaant hebben: Dit is, met een Woord, de smalle Weg of Heirbane des Kruices, der Verstervingen, der Boetvaardigheden en Lydzzaamheden, langs welken alle de Heiligen in het Ryk des Hemelsen Vaders hebben moeten ingaan. Des wagt u voor degeene, die *UL.* op nieuwe Wegen, gemakkelyke Wegen, breede, bedorve, en onzen Voorvaderen onbekende Wegen willen vervoeren, en door het Geloof alleen in den Hemel helpen. Wagt u voor zulke door niemand als door hunzelven gezondene, nieuwe Leeraars. Laat u niet om-

** 3

voeren

Voorrede

voeren met allerley Winden, aan welker Geweld bloot gesteld zyn alle degeene, die het Schpeeje *Petri* verlatende, en van de Eenigheid en Grondvest der Kerk afwykende, zich in eene grondelooze Zee van Onzekerheden en Dwalingen begeven, en helaas! voor eeuwig te Grond gaan. Wagt u voor de Afvallige, die u, om aan het Brood te geraken, wonderlyke Dingen tegens onze zuivere en heilige Rooms-Katholyke Religie voorzwetzen, en UL. slechts Leugenen en Lasteringen, in Spyt van haar eige Gewille, op de Mouw spelden, om UL. dus mede van het alleen zaligmakend Geloof aftetrekken, schoon zy het zelf noch in hun Hart hebben, doch doorgaans een ergerlyk Leven leiden, en, ten zyze zich by Tyds tot God bekeren, gemenelyk een elendige Dood sterven; gelykerwys dan by mynen Tyd te *Leide* gestorven is een zeker avallig Priester en Munnik, my zeer wel bekend, die op zyn Sterf-Bedde door zyne Huis-Vrouw gevraagd zynde, of hy niet eenen Predikant, of ook eenen Rooms-Katholyken Priester, 'twelk haar niet konde verscheelen, begeerde te ontbieden, om zich tot de aanstaande Dood te bereiden, daarop het volgende Antwoord gaf: *Wat aan my gedaan moet worden*, zeide hy, *dat is gedaan, aan my is niet meer te doen*. En daarmede ging hy stappen. O ongelukkige Dood! Andere schrikkelijke Voorbeelden ga ik Kortheids halve voorby.

Wagt u ten laatsten voor uwe valsche Broeders, die zich wel oude Katholyken noemen, doch in der Daad geene Katholyken, maar halfstarrige Janseñisten zyn, en Hemel en Aarde bewegen, om uwe Opregtheid en Getrouwheid by den Staat verdagt te maken. Doch weest, gelykerwys gy tot nu toe geweest zyt, dus ook voortaan, getrouw aan God, en gehoorzaam aan *Christi* Stedehouder den Paus van *Rome*: Dus zult gy eindelyk Vrind en Vyand overtuigen,

Voorrede.

ruigen, dat gy getrouwe Onderdanen van den Souverein zyt, mits de Getrouwheid en Gehoorzaamheid jegens God en zynen Stedehouder niet kan bestaan zonder die jegens de weereldlyke Overigheid. Dus zult gy, om het met een Woord te zeggen, de gezamentlyke Vereenigte Nederlanden met Handen doen grypen, dat, dewyl de Jansenisten niet gehoorzaam zyn aan haare Kerkelyke Overigheid, zy het veel minder zullen wzen aan de Wereldlyke, zo dra zy zien, dat zulks met haare Belangen niet overeenkomt.

Gaat ook bestendig voort *myne Katholyke Medebroeders, zo van den Haag, als van Amsterdam, en andere Hollandse Steden*, gaat voort, zegge ik, in uwe stigtelyke Godvrugtigheid, die my, zo dikwils als ik uwe Vergaderingen, het zy in de Missè, het zy in de Predikatie, of Meditatie, of andere Kerk Diensten bywoonde, tot een Voorbeeld strekte, hebbende de liefelyke Reuk van dien zich zelfs tot in deze en andere Gewesten verspreid. Gaat dus voort, zegge ik nochmaals, met uwen Evennaasten door uwen Wandel te stigten, en het Erfdeel der Kinderen Gods zal UL. zekerlyk te beurt vallen.

Voor het laatst moet ik UL. *myne Onkatholyke Medeburgers* noch eenmaal aanspreken. Leest, bidde ik UL. dezen Brief met Oplettenheid, en merkt, wat ongegronde Redenen uwe Voorouderen gehad hebben, om zich voor ontrent twee hondert en mindere Jaren van de Rooms-Katholyke Kerk te scheiden. Ziet, hoe slecht uwe Predikanten uit Gods Woord bewyzen, hetgeen zy UL. als Gods Woord vorhouden. Ik spreek hier niet alleenlyk van de Predikanten van s^r *Gravenhage*, maar ook van alle de andere, in welken Hoek der Veerenigde Nederlanden zy ook moogen schuilen. Overweegt, hoe zwak en beuzelagtig zyn de Preuven, die zy tegens de Katho-

Voorrede.

tholyke Waarheden te berde brengen, en wat Kracht die Waarheden in Tegendeel hebben, tegens dewelke zy niet als met Onwaarheden, Leugenen, Lasteringen, en verdraaide Bybel-Spreuken kunnen opkoomen, zo als deze Brief UL. klaar zal vertonen: En dit was de vyfde Reden van het vervaardigen dezes Geschrifts.

Leest, bidde ik UL. nochmaals, met Opletentheid dezen Brief, en gy zult zien, hoe (schandelyk uwe Predikanten den oneindelyk barmhertigen God maken tot den allerwreedsten Dwingeland (die zommige Menschen van alle Ewigheid tot het helse Vuur zoude hebben voorschikt) en onzen Heere *JESum Christum* tot eene dwaze Maagd, die de Kerk zyne Lamp zou hebben laten uitdroogen, ja tot een Goedergelukzegger, die aan dezelve zoude hebben beloofd, datze niet zou dwalen, zo lang alsze niet seilde, noch door de Poorten der Helle overweldigt worden, zo lang alsze zich door dezelve niet liet overwinnen. Kan ook wel iets ongerymders, en dat aan *Christi* opregte Beloften smadelyker is, worden bedagt?

Gy zult'er zien, dat *Calvinus* uwe Hervormer God den Heere maakt tot Autheur of Werker van de Zonde. Het is waar, uwe hedendaagsse Predikanten, en ook uwe *Catechismus* wyken in dat Stuk, na den uiterlyken Schyn, van hunnen Leermeeſter af, doch in der Daad zyn zy het daarontrent met hem eens, mits zy met hem leeren: "Dat het Verraad van *Judas*; de Kruis-Dood van *Christus*; de Verkoopning van *Joseph*; het vloeken van *Semei*; der *Chaldeen* en *Sebeërs* woeden tegens *Job* enz. geschied" zyn niet zonder Gods eeuwige Wil, Voorschikking, Bestiering en Bepaling: En dat dit alles niet zou zyn geschied, hadde God het niet gewilt, voorschikt, bestierd en bepaalt." Nu make ik uit die Stellingen de volgende Sluſt Rede:

Wie

Voorrede.

Wie zulke Dingen, die in zich zwaare Zonden zyn, wil, voorschikt, bestiert en bepaalt, die is de Autheur of Werker van de Zonde;

Nu heeft God de Dingen gewilt, voorschikt, bestiert en bepaalt, zo als de Predikanten, en daaronder de Heer *Leidekker*, Predikant te *Middelburg* in *Zeeland* leeren. (a)

By Gevolg is God de Autheur van die Dingen, of van de Zonde.

Dat *Domini Velse* die Sluit-Rede eens oplosse.

Ja om UL. uit uwen eigen *Catechismus* te overtuigen, dat uwe Predikanten God tot Autheur van de Zonde maken, zo zal ik slechts eene Passagie daaruit aanhalen.

”God heeft zelfs, dus luiden de Woorden van dien *Catechismus* pag. 210. (b) zynen Zoon opentlyk te *Jerusalem* op het Paasch-Feeft in eene grote Vergaderinge, als van zynen Rechter-Stoel door den Mond *Pilati*, eerst voor rechtvaardig (voor zo veele hem aangaande was) verklaart; en daarna om onzer Zonden Wille tot den Dood des Kruices verdoemt.” Dus verre de Woorden van den *Catechismus*.

Nu moet gy immers bekennen, dat *Pilatus* de allerzwaarste Zonde van de Weereld begaan heeft met *Christum*, dien hy wist, dat onschuldig was, ter Dood te veroordelen. Dat Oordeel of Vonnis heeft *Pilatus* nu door Gods Wille, Voorschikking, Bestiering en Bepaling uitgesprooken, gelyk als uit de aangehaalde Woorden klaar blykt, by gevolg heeft God na die Leere de allerzwaarste Zonde van de Weereld gewilt, voorschikt, bestiert en bepaalt, en is dus
**
Autheur

(a) Zie R. P. *Thomas du Jardin* van de Predik-Heeten Orden Vooraf-Bemerkingen van het Boek, genaamt: *Scholen der Waarheid*, gedrukt te *Gent* in 1717.

(b) Zie den vermeerderden *Nederlandsen Catechismus* van *Gellius Bouma*, gedrukt tot *Amsterdam* in 1661.

Voorrede.

Autheur van de Zonde, mits Autheur van de Zonde wezen, niets anders is, als dezelve willen, voorschikken en bepalen. O gruwelyke en yzelyke Leere! Doch ik hervatte mynen Draad.

Gy zult'er zien, dat gy zonder het Gezag, en de Overlevering van Gods Kerk geen meerder Zekerheid hebt van den Bybel, als van den Brand van Troje; dat het lezen van den Bybel in zommige Omstandigheden kan schadelyk wezen; dat die Bybel niet kan zyn de eenigste Richtsnoer van ons Geloof, en dat Schriftuur niet altoos onfeilbaarlyk met Schriftuur kan worden verklaart. Voorwaar indien de Regel doorging, zou yder Zwerm-Geest uit den Bybel kunnen bewyzen, al wat hy wilde. Hy zou bewyzen, dat men des Zondags niet moet ter Kerk gaan, mits in den Bybel bevolen word, niet den Zondag, maar den Sabbath of Zaturdag te vieren, en degeene, die den Zondag ingevoert hebben, louter Menschen zyn geweest, die hebben kunnen feilen na uwe Leere: Hy zou bewyzen, dat het Woordje *Is* Math. 17. *ƴ*. 5. in de Spreuk: *Dit is myn welbeminde Zon*; zo veel heet als beteekent, om dat het, na uwe Leere, dezelfde Betekenis heeft in de Spreuk: *Dit is myn Lichaam*; en dat *Christus* by gevolg Gods Zoon niet was in der Daad, maar alleenlyk in Figure. Hy zou bewyzen, dat'er in God geen drie Personen zyn, en zulks met uwen eigen Grond-Regel, die wil, dat men in Geloofs-Zaken niets moet aanneemen, als wat met klare Woorden in den Bybel word uitgedrukt. Hy zou dus redeneren: Men moet niets aanneemen, als wat klaar in den Bybel staat; nu staat in den ganschen Bybel niets van drie Goddelyke Personen, by gevolg moet menze niet aanneemen. Duizend andere Ongerymtheden, Ketteryen en Godslasteringen, die op dezelfde schoone Wys uit den Bybel kunnen bewezen worden, ga ik thans voorby.

Voorrede.

Gy zult'er zien, dat de Pauzen van Rome ten allen Tyde door de Vaders der Kerk voor *Christi* Stedehouders, en Opvolgers van den H. *Petrus* erkent zyn geworden; dat zy van Eeuw tot Eeuw *Christi* Ryk in de vier Deelen der Weereld hebben zoeken uittebreiden, en dat zy by gevolg niet kunnen wezen den *Anti-Christ*, die *Christi* Ryk het onderste boven keeren zal. Voorwaar ymand zou eerder te gelyk Engel en Duivel kunnen wezen, als Paus en *Anti-Christ*. Moeten zich dan uwe Predikanten niet in hun Hart schamen, dat zy eene zulke gruwelyke Lastering durven staande houden?

Gy zult'er zien, dat het aanroepen der Heiligen, en het maken en vereeren der Beelden geene Afgodery, en het Vagevuur geene Uitvinding der Papen is; dat de Leere, aangaande *Christi* wezentlyke Tegenwoordigheid in het Sakrament des Altaars, de bestendige Leere der Katholyke Kerk van den Tyd der Apostelen af tot nu toe is geweest; dat de Misse (wat dit Woord betekent, zult gy'er insgelyks verklaart vinden) het allerwaardigste Offer is, dat God geoffert kan worden, en dat het 'tzelfde is met dat aan het Kruis, waarvan het alleenlyk verschilt in de Wyze, werdende *Christus* *JESus* gelykerwys hy aan het Kruis op eene bloedige Wyze geoffert is, dus in de Misse op eene onbloedige Wyze geoffert.

Gy zult'er, met een Woord, zien, dat alles, wat uwe Predikanten UL. tegens onze Religie voorhouden, louter Kwaadspreekingen, Leugenen en Lasteringen zyn; dat uwe Religie in Tegendeel eene uit louter oude gedoemde Ketteryen zamengeslikte Leere is, waarby *Kalvyn* en zyne Navolgers eenige nieuwe Dwalingen gevoegt hebben; datze derhalven noch piepjong, en geenzins Apostolis noch Evangelis is, enz. enz. enz. Keert dan terug zeer beminde *Mendoburgers* na het Geloof uwer Voorvaderen. Ziet

Voorrede.

om na de oude Wegen, en laat UL. niet langer door uwe Predikanten by de Neus leiden, indien gy niet eenwig wilt verloren gaan.

Voor dat ik echter van UL. afscheide, *beminae Onkatholyken*, moet ik noch iets zeggen van onze Mirakelen, die gy houd voor loutere Droomen, Beguichelingen en Bedriegeryen. Doch yder Vogelkje zingt gelyk het gebekt is. De Predikanten zingen UL. dus voor, en gy zingt hen na. Let nochtans wel op het volgende Bewys, 'twelk de geefstryke Kardinaal *Pallavicino* tegens de Joden, en ik tegens UL. gebruike.

God heeft, zegt hy (e) voor de Koomste van den *Messias* zeer veele en zeer uitmuntende Wonderwerken gewrogt ten Voordeele en tot Bevestiging van zyn uitverkooren Volk. Maar van den Tyd af dat *Christus* gebooren is tot nu toe, kunnen zy'er geen een aantoonen, (noch ook uwe Dienaars des Woords) Daarentegen zyn degeene, die wy tot Bevestiging van ons Katholyk Geloof aanhaalen, zo klaar, zo groot en zo menigvuldig in alle Euwen, en in alle Werelds-Hoeken gewrogt, dat alle dezelve te willen lochen, een groter Vermetelheid zou wezen als te ontkennen, dat de Romeinen hadden gestreden met *Hannibal*, en dat *Tiberius* in het Keizer-Ryk gevolgt was na *Augustus*. Want van die Mirakelen gewagen alle de Geschiedenissen in alle Eeuwen, en zeer deftige en vroomen Mannen brengen haare eigen Oogen, ja die van geheele Steden tot Getuigen daarvan by; tgeen zy niet zouden hebben durven doen, indien zy Leugenen hadden verhaalt, om dat hunne Eeuw-Schryvers hen haare Onwaarheidsden

(e) Zie Card. *Sforza Pallavicino* Bock genaamt: *Arte della Perfezion Christiana* lib. 1. capo 16.

Voorrede.

den zouden hebben verweten. Nu is het bekend,
dat drie of vier onwraakbare Getuigen genoeg zyn
om yder Geld-Pleit-of Bloed-Zaak te besliffen. En
indien de Wetten zomtyds een groter Getal ver-
eifchen, zo is het echter tegens de ontelbaare Ge-
tuigeniffen, die tot Bevestiging van de tot Beve-
stiging der Katholyke Religie gewrogte Wonder-
werken bygebragt worden, even als een kleine
Hoop Krygs-Knechten tegens een gansch Heir-
Leger. Ook zal men nergens vinden, dat eene
Daad, die door zo veele en zo uitmuntende Man-
nen met eene zo grote Verzekering verhaalt is, door
ymand voor verdagt, of vals uitgekreeten, of na-
derhand als zodanig ontdekt zoude zyn geworden....
En daar is niemand, of hy zal aan eene buitenge-
woone en onvoorziene Gebeurtenis Geloof geven,
alsze verhaalt word alleenlyk door twaalf Perso-
nen, die hy voor opregte en voorzigtige Mannen
houd, en die verzekeren, datze het Geval met
hunne Oogen gezien hebben.

Maar de Keters (dus gaat zyn Eminentie in
zyn Bewys tegens de Onkatholyken voort) ontken-
nen zo wel de Zekerheid, als de Waarheid van
onze Mirakelen, schreeuwende, dat het zyn of
Droomen of Verfierfelen. Doch ik vrageyder van
haare Secten (die door haare Scheiding van het wet-
tig Beginsel der Eenigheid, binnen korten Tyd
ontelbaar zyn geworden) in het byzonder : Waar
komt het van daan, dat geene van de andere Chri-
stelyke Gezintheden, die zy insgelyks van Leuge-
nen beschuldigt, echter in het liegen tegens de
onze niet kan opkoomen, zodanig, dat noch de
Joden, noch de Mahometanen, die zy mede van
Bedriegeryen en Beguichelingen beschuldigt, niet
hebben kunnen nabootzen de Kunst van zo veel-
vuldige, zulke door de allerwysste en schranderste

Voorrede.

”Mannen aangenoome, en door het algemeen, be-
”stendig en gedurig Geragt bevestigte Mirakelen te
”verfieren?”

”Daarenboven: De Kettters, die aan het Oude
”Testament en het Evangelium Geloof geven, be-
”kennen, dat de Propheten haare Voorzeggingen
”en Leeringen met Mirakelen hebben bevestigd; dat
”Christus naderhand veele Menschen door mirakeleu-
”ze Daden tot zyn Geloof heeft bekeert; dat hy
”heeft beloofd, dat zyne Diensars noch groter Won-
”derwerken doen zouden; dat die Belofte vervult is
”geworden in zyne Discipelen, die daarmede Joden
”en Heidenen tot de Kerk getrokken hebben; en
”dat eindelyk grote Wonderwerken door andere
”Apostolise Mannen zyn gewrogt, voor dat in de
”Kerk voorviel de Bedorventheid, waarvanze door
”de Reformateurs beschuldigt word; werdende aan
”de Wonderwerken Getuigenis gegeven in de oudste
”Boeken en Geschiedenissen, welke zy haare Ge-
”loofwaardigheid niet durven beneemen. Nu vrage
”ik haar: Zedert welken Tyd is de Bron-Ader der
”Wonderwerken, die voor God zo roemelyk, en
”tot Verligting der Wereld zo dienstig zyn, uitge-
”droogt? Wanneer is de Goddelyke Almacht ver-
”flaauwt of verzwakt? Wanneer heeft Gods Barm-
”hertigheid opgehouden? Alle deze Stellingen zou-
”den niet alleenlyk Godslasteringen, maar ook Dwaas-
”heden wezen. Is de Fonteine der Wonderwerken
”dan noch levendig, en vloeiende, in welke Religie
”vloeit zy dan? Zekerlyk niet onder haare Sesten,
”welkers Belyders na de nieuwe Wereld gegaan zynde
”niet durven roemen, dat zy ook een eenig Mirakel,
”zelfs daar ’t het meest nootzakelyk was, tot Bekee-
”ring der afgoodse Heidenen tot *JESUM CHRISTUM*,
”hebben gewrogt, schoon zy’er veele door haare
”Vrygeefigheid van *Petrus* af en tot *Calvinus* ver-
”voert

Voorrede.

voert hebben. Het is en blyft dan waar , dat die
"Fontaine tot nu toe haare Wateren uitgiet door de
"Kanalen der Katholyken , die op de te vooren zandige
"Velden der ontdekte Landen *Christo* den Heere
"zulke overvloedige Vrugten ingeooft hebben , en
"het Geloof en de Godvrugtigheid der eerste *Christe*
"stenen onderhouden." Dus verre de eige Woorden
den van den gemelden Kardinaal *Pallavicino*.

Te vergeefs klagen dan uwe Predikanten , dat
wy Mirakelen van hen vorderen , om haare Leere
te bevestigen.

Hier schiet my een vermakelyk doch opmerke-
lyk Geval te binnen , dat ik onlangs in de Brieven
der Missionarizen (d) heb gelezen , en hier wonder-
lyk wel te pas komt.

Een zeker Hollands Predikant kwam eens op
de zogenaamde *Vissers-Kust* in Oostindien , welker
Bewoonders door den *H. Franciscus Xaverius* tot het
Christelyk Geloof zyn bekeert. De Predikant on-
derstond zig zyn vyfde nieuw Evangelium aan hen te
verkondigen ; doch de Voorstander van dat Volk
sprak hem in dezer Voege aan : Myn Heer , zeide
hy , *S. Franciscus* heeft tot Bevestiging van zyne Leere
drie Dooden opgewekt : Is uwe Leere nu beter , zo
moet gy'er ten minsten ses opwekken. Doet gy dat,
zo zullen wy uw Geloof omhelzen ; anderzins bly-
ven wy by het Oude. Dus moest de Predikant met
beschaamde Kaaken afstrekken.

Tot Besluit spreek ik u aan *O ungelukkige Af-
vallige* , het zy Geestelyke of andere , die gy het
Rooms-Katholyk Geloof verlaten , en het Gerefor-
meerd of eenig ander aangenoomen hebt. *O gy Uit-
zinnige* , dus spreek ik UL. aan met den Leerzaar
der

(d) Die Brieven heeft de onvermoeide Jesuit *Stöcklein* verza-
melt , en in 't Hoog-Duits in verscheide Deelen uitgegeven ,
en genaamt : *Der Nervus Welt-Bed.*

Voorrede.

der Heidenen Galat. 3. *wis heeft u betovert, dat gy de Waarheid niet zoudt geboorzam zyn? Zyt gy zo uitzinnig, dat gy, die met den Geest begonnen hebt, met den Vlesche voleind word? Hebt gy niet reets beproeft, dat, zo dra gy van het Katholyk Geloof afgestapt zyt, gy ook den Geest Gods, en alle de daarmede verknogte Verkwikkingen en Vertrouwingen verloren, en u daarentegen met den Vlesche in eene volle See van Benaauwtheden, Mistroostinghen, Ongerustheden en Vertwyffelingen gestort hebt? Ik gedrage my diensangaande aan uwe eige Conscientie. Zeg my, gy Afvallige! wie gy ook moogt wezen: Zeg my, hebtge wel ooit eenige Rust of Vrede? O Elendige! Ik beklage u in den hoogsten Graad. Daar is geen Elend, dat met het uwe kan worden vergeleken. Slaaptje; gy word benauwt door naare en yzelyke Droomen. Waaktje; gy word ontsteld door vervaarlyke en schroomelyke Gedagten. Wandelt, zit, of staatje; gy hebt uwen eigen Beul altoos by u. Hoortje ergens een Blad van den Boom vallen, eene Muis zig verroeren, of ergens het minste Gemagt of Geraas aan Deuren of Vensters maken; gy schrikt, dat u 't Hart in 't Lyf opspringt, meenende, dat u ymand op de Hielen zit, die u, ik weet niet wat, voor Leed wil andoen. Eet en drinktje; gy schroomt, dat yder Brok u zal smooren, en yder Teug verstikken. Bevindt gy u in vrolyke Gezelschappen, gy lacht wel met de andere, doch u Hart is verre van lachen, schoon gy het uiterlyk moet ontveinzen; en zelfs dat veinzen vermeerderd u Hartzeer niet weinig. Doetge zomtyds een goede Dronk, datge van den Wyn word bestooven, om uwen knagenden Worm wat te stillen, het is maar voor een korten Tyd, en zo dra is de Roes niet uitgeslaapen, of de slapende Flond word wederom opgewekt, en valt met driemaal meer Verwoedheid op u. aan als*

Voorrede.

te vooren. Nooit hebtge Rust nooit Vrede. Uw Gewisse plaagt, kwelt en knaagt u zonder Ophouden, en zonder Barmhertigheid; invoege, dat gy noch by levenden Lyve de Pynen en Kwalen der Helle gevoelt; zynde tuschen u, en eenen Verdoemden geen ander Onderscheid, als dat deze zyne Pyn lyd zonder Hoop van Verlossing, en gy daarentegen noch op Gods Barmhertigheid kunt vertrouwen, zo gy u maar by Tyds bekeert, God om Vergiffenis bid, en Penitentie doet.

De eenigste Troost, welken gy in uwen troostelozen en waarlyk deerniswaardigen Staat kunt hebben, is, dat gy zomtyds een Geestelyk Boek leeft. Doch waar zultge by Onkatholyken kunnen Geestelyke ontmoeten? Zy hebben Geestelyke Boeken, het is waar; doch die Brokken zyn voor een Roomse Maag, die aan de lekkere Katholyke Beetjes gewend is, zo zouten en smakeloos, dat men'er de Walg van steekt; zynde in eenen *Thomas à Kempis*, in eenen *Franciscus Salesius*, in eenen *Pallavicino*, in eene *Heirbane des Krui-ees*, en duizend andere diergelyke Katholyke Lekker-Beetjes, meer Sap, meer Gear en Kracht, meer Geest, Verkwikking, Godvrugtigheid, en Christelyke Zedelessen, en meer Prikkelten tot het betragten der Deugden, en het oeffenen van goede Werken te vinden, als in alle de Boeken der Onkatholyken te gelyk. Lees maar den hiervooren gemelden *Catechismus van Bouma*, welken de Gereformeerden voor een van haare troostelykste Boeken houden, en gy zult zelf met Handen grypen, dat ik de Waarheid spreek: Wat Troost zou men ook kunnen haalen uit een Boek, 'twelk, behalven eene grote Menigte van Tegensprekingen, Lasteringen, en grove Dwalingen, daarenboven noch opgepropt is met Stellingen, die ymand of tot Wanhoop, of

* *

tot

Voorrede.

tot een ongebonden Leven moeten brengen ? Ik zal slechts een of twee Staaltjes daarvan aanhaalen.

Die *Catechismus* in de vyfde Vraag zegt : *Dat wy van Nature geneigt God te baten* : en in de Onderwyzing van die Vraag : *Dat ook zelfs de Herborene, die de Erstelingen des H. Geestes hebben, de Wet Gods niet volkomentlyk in dezen Leven kunnen houden* ; alsmede in hondert en veertiende Vraag : *Dat ook de Allerheiligste, zo lang zy in dezen Leven zyn, maar een klein Beginsel der Geboorzaamheid (aan Gods Geboden) hebben* ; bestaande de Wedergeboorte door den H. Geest, zo als dezelfde *Catechismus* het op andere Plaatzen tegens de klare Woorden der Schriftuur leert ; niet inwendig in de Ziele ; niet in de Afwassing, Weegneeming, Zuivering en Vergeving der Zonden (waarmede de Ziel voor als na besmet blyft) niet in de Genezing der Wonden van de Ziele, die voor en na de Wedergeboorte even vol Wonden blyft, maar in de uiterlyk toegerekende Gerechtigheid *Christi*, waarmede de Zonden en Wonden der Ziele alleenlyk uiterlyk, even als met eenen Mantel, gedekt, en bedekt worden. Andere Passagien ga ik thans voorby. (e)

Wat voor een troostelyk Gebouw kan nu op zo een troostelozen Grond gezet worden ? Wat Troost en Verkwikking kunnen u de Boeken verschaffen, dewelke na het Rigtsnoer van zulke ongerymde Stellingen zyn vervaardigt ? Voorwaar, indien ook de Allerheiligste in dit Leven naauwelyks een Beginsel der Onderhouding van Gods Geboden hebben, zo is

(e) Den *Catechismus* van *Bouma* zal ik op eenen anderen Tyd, als God de Heere my noch maar eenige Jaren Levens vergunt, met den Bystand des H. Geestes ontleden, en desselfs Afschuwelykheid aan de geheele Hollandse Natie voor Oogen leggen.

Voorrede.

is het met u, en alle zulke Gereformeerde Heiligen in der Daad zeer kwalijk gesteld. Wat Troost kan doch een Blinde of Zieke hebben, wien de Genees-Heer verzekert, dat hy in dit Leven naauwelyks een Beginfel van zyn Gezigt, of van zyne Gezondheid hebben zal? Niet de minste. En nadien het Koningryk der Hemelen alleenlyk beloofd is aan degeene, die nevens het ware Geloof ook de Geboden Gods onderhouden, en hetzelfde dus met Geweld wegneemen, zo kunt gy Kracht- en Machteloze Onderhouder van Gods Wet reets zelf de Rekening maken, wat gy na dit Leven te verwagten hebt; te meer, daar gy volgens de bovengemelde Leere van Nature moet geneigt zyn, God te haten. Dit is voorwaar eene Natuur der Duivelen, en niet van Regtgelovige Menschen. Deze zondigen slechts uit Zwakheden, maar niet directelyk om God te beledigen. Een Woekeraar zoekt het Geld; een Geile zyne Welusten; een Wraakzuchtige zyne Voldoening, en dus andere Zondaars hunne byzondere Genoegens; maar niemānd om God den Heere opzettelyk daarmede eenige Smaad aantedoē; en schoon hy God in der Daad beledigt, zo is zulks echter zyne Meening niet; mits hy wel wenschte zyne Genoegens te kunnen opvolgen, zonder dat de Goddelyke Majesteit daardoor wierd vertoorn. Zo'er nochtans ymand zo godloos was, dat hy met zulken Opzettendige, zou hy meer na eenen Satan, als na eenen Mensch gelyken. Dit is onze Katholyke Leere. Indien gy nu ook dus gesteld zyt, zo kunt gy al wederom Staat maken, met wien gy uwe Beloning zult ontfangen. Met *Christi* toegerekende, en uwe Zonden, na de Gereformeerde Leere slechts bedekkende, maar niet wegnemende Gerechtigheid kunt gy u ook niet streelen; want vooreerst is eene zulke Gerechtigheid u nergens op die Wys beloofd, de *Catechismus*

Voorrede.

mag daarvan zwetzen, wat hy wil. Ten anderen, indien uwe Zonden slechts gedekt, maar niet weggenoomen worden, zo blyft gy voor God even vuil en even grote Zondaar, en even grote Hater van zyne Godheid. Men kan wel eenen Mifthoop met een schoon en fyn Bedlaken bedekken, ten Einde een voorbygaande Vrind denzelven niet komt te zien. Maar voor God, die ook het binnenfte des Herte doorgrond, kan niets bedekt worden. Schoon gy ook een kwaden Boom met de kostelykfte Indianse Zyde bedekte, hy blyft evenwel een kwade Boom; en brengt na zynen Aard kwade Vruchten voort. Dus schoon gy ook met het allerkostelykfte Kleed van *Christi* Gerechtigheid niet anders als bedekt wierd, zulks zou u niet baten, mits gy een even kwade Boom blyft, kwade Vruchten voortbrengt, en dus eindelyk moet afgehouden, en in 't Vuur geworpen worden. De Katholyke Kerk vereifcht volgens het Evangelium, vry wat anders om *Christi* Verdienften en Gerechtigheid deelagtig te werden, gelyk u zeer wel bekend is.

Dat is nu de schoone Trooft, welken gy uit de Geestelyke Boeken der Gereformeerden haalen kunt; doch voorwaar een slegte Trooft.

Wilt gy uwen Trooft zoeken in het lezen van den Bybel? Die is al zo slecht als de voorige. Gods Wet, die u in den Bybel voorgesteld word, is, zo als de meergemelde *Catechismus* en andere Gereformeerde Boeken van dien Trant leeren, aan u gegeven, niet ten Einde gy dezelve zoud onderhouden, 'twelk u onmoogelyk is in dit Leven; niet om u zondig Leven te beteren, 'twelk gy mede in dit Leven niet doen kunt, maar om uwe Godloosheid daarin als in eenen Spiegel te beschouwen, en dus uwe Elende te erkennen; O wat een heerlyke Trooft

voor

Voorrae.

voor ymand, die in de Katholyke Grond-Regelen en Waarheden opgevoed is!

Waar zultje dan Troost, Rust, en Vrede uwes Gemoeds vinden? Ach, gy weet het zelf wel, nergens anders als in den Schoot uwer verlatene Moeder de Rooms-Katholyke Kerk. Wat houd u dan noch langer daarvan af? De Vrees voor Vervolgingen? Die heb ik met Gods Genade doorgestaan, en gy kunt het ook doen, zo gy maar wilt, en God bid, om zynen Bystand. Hoor, wat de Apostel Paulus zegt Rom. 8. *Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zyn? Wie zal ons scheiden van de Liefde Christi? Verdrukking of Benaauwtheid, of Vervolginge, of Honger, of Gevaar, of Naaktheid, of Zwaard? Want ik ben verzekert, dat noch Dood, noch Leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomende Dingen, noch Hoogte, noch Diepte, noch eenig ander Schepsel ons zal kunnen scheiden van de Liefde Gods, welke is in Christo JESU onzen Heere.* Draagt gy nu God van Natuure niet eenen Haat maar Liefde toe, zo zultje den gemelden Apostel midden door alle Gevaren navolgen.

Wat houd u dan terug? De Vrees van Vrouwen en Kinderen tot den Bedel-Zak te zien geraken? Ach dat is eene ydele Vrees. Hoor, hoe dat de Koninglyke Propheet David u vermaant: *Werpt uwe Bekommering op den Heere, die zal u verzorgen.* Ps. 45. v. 7. *Hy, die den jongen Raven het Voedsel geeft, zal het uwen Kinderen mede niet laten ontbreken. Zoekt gy maar voor alle Dingen het Ryke Gods, en alle de overige Dingen zullen u niet alleenlyk gegeven, maar toegeworpen worden.* Zulks beloofd u onze allerbeminnelykste Zaligmaker Christus JESUS zelf Math. 6. v. 33.

Wat houd u dan noch terug? De Schroom voor Kastydingen? Ach ydele Schroom! Lees maar dezen

Voorrede.

dezen Brief, en gy zult zien, hoe dat ik niet alleenlyk door myne Overigheden met de grootste Liefde, ja Hoogagting ontfangen, maar ook, schoon teneenemaal onwaardig, tot Priester en Ziel-Zorger bevordert ben geworden. Hetzelfde Onthaal hebt gy ook te verwagten. Keert maar terug, en heden, zo gy de Stemme des Heeren hoort, verhart uw Hert niet, op dat zyne Gramschap niet schielyk ontflooken werd, en hy u van den Aard-Bodem verdelgt, en uwe Ziele den helsen Beulen ter eeuwige Pyniging overgeeft, 'twelk de goedertierene God in Genade van u afwende door *JESUM CHRISTUM* onzen Heere. *Amen.*

Voorts verzoeken u, *Gunstige Lezer*, te veronschuldigen de Fouten, welke in dezen Brief ingesloopen zyn, mits ik by den Druk niet heb kunnen tegenwoordig wezen; zullende de grootste daarvan op het Einde des Briefs aangetekent, en verbeteret worden. Vind gy'er iets, dat of tot uwe Stigting, of tot uwe Verligting, of tot Bevordering van uwe Zaligheid is strekkende, zo zegt den Heere Dank, van wien alle goede Gaven af koomen, en daarmede zal ik myne Moeite overvloediglyk betaalt agten. Vind gy'er ook in Tegendeel iets, dat u tegens de Borst stoor, zo bedenkt, dat ik het met eene goede Meening heb geschreven. Ik bidde God voor het overige, dat gy in het alleen zaligmakend Rooms-Katholyk Geloof meer en meer bevestigt, of, zo gy het noch niet hebt, spoedig daartoe bekeert, en dus zalig moogt worden.

